Jos saisimme 20 prosenttia luomua rannikolle, niin se vaikuttaisi Itämereen. **YMPÄRISTÖNTUTKIMUKSEN JOHTAJA JYRKI AAKKULA, MTT**

Lannoituksen raju väheneminen näkyy Itämeressä hitaasti

Toimenpiteiden vaikutukset alkavat vähitellen näkyä. Maatalouden suuri osuus vesistöihin päätyvästä ravinnekuormasta on tutkijan mukaan vain hyväksyttävä.

Maatalouden ravinnekuormitus näyttää kääntyneen laskuun, kertoo tuore Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimus (mytvas) -raportti.

Kokonaisfosforikuormitus on laskenut tasaisesti siitä asti, kun ympäristötukea alettiin myöntää 1995.

Typpikuormitukseen toimenpiteet purivat vasta vuonna 2007 alkaneella tukikaudella.

Maatalouden arvioitu osuus vesistöihin tulevasta fosforikuormituksesta on laskusta huolimatta edelleen lähes kaksi kolmasosaa ja typpikuormituksesta lähes puolet, selviää Suomen ympäristökeskuksen (Syke) laskelmista.

Maatalous kuormittaa aina

Suomen maatalouden ravinnekuormitus vesistöihin ei voi koskaan olla vähemmän kuin yhdyskuntien ja teollisuuden kuormitus, uskoo Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT) ympäristöntutkimuksen johtaja **Jyrki Aakkula**.

”Jos halutaan, että meillä on suunnilleen kotimaista kulutusta vastaava määrä maatalostuotantoa, on vain hyväksyttävä, että näin se on”, hän toteaa.

Aakkula huomauttaa, että maatalouden kuormituksen vähentäminen on edelleen mahdollista.

Se kuitenkin vaatisi suuria rakenteellisia muutoksia tuotannon sijoittumisessa. Tällä hetkellä etenkin kotieläin- ja kasvituotannon eriytyminen ja sijainti eri puolilla Suomea vaikeuttavat lannan kierrätystä.

Vanhat synnit painavat

Lannoitteita käytetään paljon vähemmän kuin parikymmentä vuotta sitten. Ravinnetase eli pellolta ympäristöön poistuneiden ravinteiden määrä on pienentynyt merkittävästi.

Vuonna 1995, kun Suomi liittyi EU:hun ja tukijärjestelmä otettiin käyttöön, fosforitase oli 18,3 kiloa hehtaarilta. Viime vuonna se oli enää 2,5 kiloa, Aakkula kertoo.

Myös typpitase on noin puolittunut parissakymmenessä vuodessa.

Kuitenkin maatalouden fosforipäästöt ovat vesistöseurantojen perusteella pienentyneet Aakkulan mukaan vain viidenneksen.

”Kehitys ei valitettavasti suoraan näy huuhtoumissa vesistöihin. Sinne huuhtoutuu fosfori, joka on kertynyt aikanaan maahan, kun sitä on ylen määrin käytetty. Fosforin osalta nämä vanhat synnit painavat vielä.”

Luomu yksi vaihtoehto

Aakkulan mukaan luomuun siirtyminen olisi tehokas keino vesistöjen kannalta.

”Sillä, mitä ja miten Itämereen laskevien jokien varsilla ja rannikolla viljellään, on olennainen vaikutus. Jos saisimme 20 prosenttia luomua rannikolle, niin se vaikuttaisi Itämereen.”

Vesistöön saattaisi päätyä entistä vähemmän ravinteita. Ei ole kuitenkaan takeita, että ravinteita kuluisi yhtään vähempää tuotettua kiloa kohti. Ravinnehuuhtoumat eivät katoa, vaikka viljelytekniikkaa muutettaisiin.

Aakkula korostaa, että tulee halvemmaksi saada ravinteet tarttumaan satoon kuin yrittää ottaa niitä kiinni sitten, kun ne ovat jo lähteneet pellolta.

Aakkulan mukaan uusi ympäristökorvausjärjestelmä ei eroa olennaisesti vanhasta.

”Hyvään suuntaan mennään, mutta on näkemyskysymys, onko vauhti tarpeeksi kova.”

Maatalouden ravinnepäästöjen vähentäminen ei vaikuta vain Itämereen, vaan myös sisävesien tilaan, Aakkula muistuttaa.

Tarkka määritys vaikeaa

Maatalouden kuormituslukuihin liittyy epävarmuuksia, toteaa Syken erikoistutkija **Petri Ekholm**.

Samaa sanoo Aakkula: ”Totta kai pistekuormitusarviot ovat luotettavampia kuin maatalouden kuormituksen arviointi. Ainakin hajakuormituksen aikasarjojen osoittama kehitys on luotettava. Maa- ja metsätalouden kuormituksen erottamiseen luonnon taustakuormituksesta liittyy epävarmuuksia, mutta en pidä sitä ongelmallisena.”

Kuormitusta seurataan mittaamalla jokien virtaama sekä typen ja fosforin pitoisuudet säännöllisesti.

”Näin saadaan kohtuullinen arvio siitä, paljonko joki kuljettaa typpeä ja fosforia”, Ekholm sanoo.

Arviosta vähennetään kaikki muu kuormitus ja luonnonhuuhtouma.

”Sen, mikä jää jäljelle, oletetaan olevan peräisin maatalousdesta.”

Saatua arviota verrataan eri maankäyttömuotojen ominaiskuormituslukuihin ja MTT:n tutkimiin peltolohkoihin.

”On huomattu, että ainakin suuruusluokka saadaan esille”, Ekholm sanoo.

Eri vuosien kuormituksia ei kannata maataloudessa verrata toisiinsa, koska sääolot vaikuttavat niihin. Sen sijaan tarkastellaan pidempiä ajanjaksoja.

Myöskään vain valtakunnallisten kuormituslukujen tarkastelu ei kannata.

”Kun tehdään toimenpiteitä, pitää tuntea paikalliskuormitus”, Ekholm sanoo.

MIINA RAUTIAINEN

Itämeren typpi- ja fosforikuormituksen jakautuminen maittain 2010

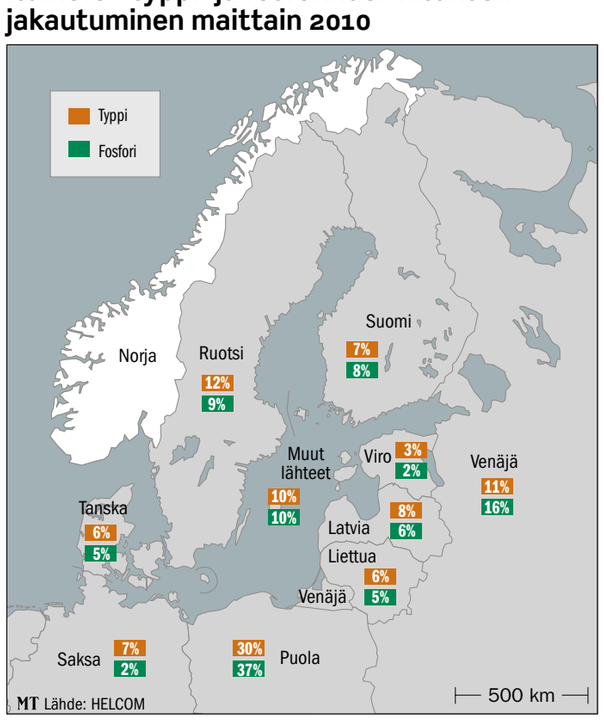

MARKKU VUORIKARI

Rinnepelloilta huuhtoutuu ravinteita.

Suomen typpipäästölähteet 2013

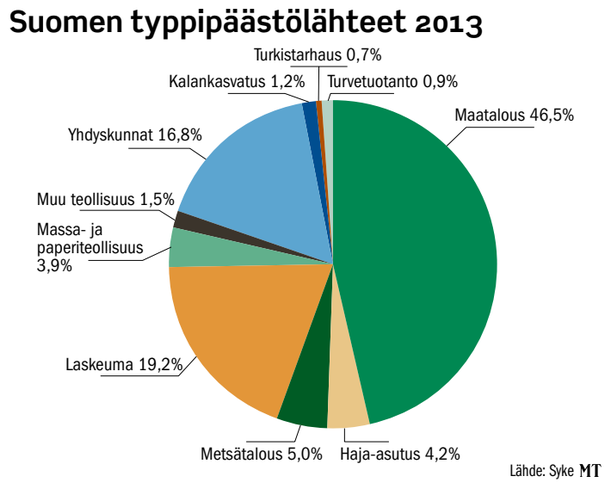

Suomen fosforipäästölähteet 2013

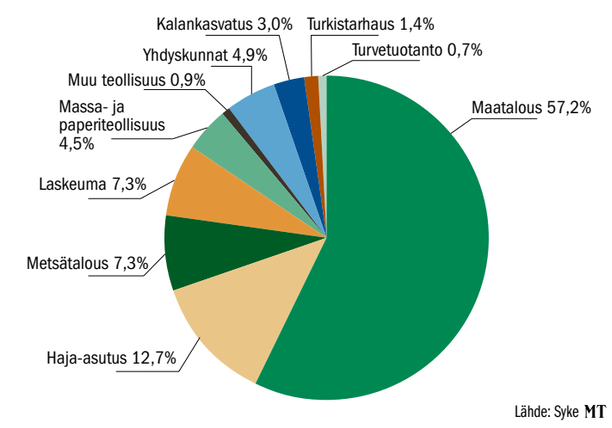

MARKKU VUORIKARI

Talvikasvipeitteisyys on yksi keino vähentää eroosiota ja estää ravinteiden huuhtoutumista.

MARKKU VUORIKARI

Kosteikoiden tehokkuudesta ravinnekuorman pienentämisessä ei olla yhtä mieltä.

JAANA KANKAANPÄÄ

Suojavyöhykkeet pellon ja vesistön välissä vähentävät ravinnekuormaa.

Niinistö kohdentaisi ympäristötukea

Ympäristöministeri **Ville Niinistö** (vihr.) pitää maatalouden ravinnekierron edistämistä ja lannan hyödyntämistä erityisen tärkeänä vesiensuojelun kannalta.

”Suomessa pistekuormitus alkaa olla valtaosin ratkaistu, siksi hajakuormitukseen puuttuminen on tärkeää”, hän sanoo.

Niinistön mielestä maatalouden kannattavuus ja ympäristönsuojelu kulkevat käsi kädessä.

Hän kohdentaisi ympäristötukea alueille, joissa on saavutettavissa suurin hyöty ympäristön kannalta.

”Vuoden 2015 alussa puolet uudesta ympäristötuesta kohdennetaan nyt ensimmäistä kertaa vesiensuojelutarpeiden mukaan näille alueille ja siellä vielä tila- ja lohkokohtaisesti. Se auttaa viljelijöitä ottamaan käyttöön parhaita keinoja.”

”Ympäristötukea voisi saada siihen, että kaikkein kaltevimpia peltoja, mistä tulee hyvin suuria päästöjä, otettaisiin pois viljelystä tai vähintään saataisiin niihin talvikasvipeitteisyyttä.”

Niinistön mukaan vesiensuojelu ei mene kotimaisen ruuantuotannon edelle.

”Kotimainen ja puhdas ruuantuotanto on meille tärkeä arvo, mutta jos saadaan luonnon ravinnekierrätysratkaisuja käyttöön, se on myös markkinointikeino kuluttajille”, hän sanoo.

Eroon putsareiden ylijuoksutuksista

Vaikka maataloudesta tuleva ravinnekuorma on mittaluokaltaan suurin, ovat muutkin kysymykset tärkeitä, Niinistö sanoo.

Esimerkkinä hän mainitsee metsätalouden, turvetuotannon, kiinteistöjen ja mökkien jätevedet sekä kalankasvatuksen.

Kevättulvien aiheuttamista ylijuoksutuksista jätevedenpuhdistamoilla pitää Niinistön mukaan päästä eroon.

”Uusissa ympäristöluvissa koko ajan tiukennetaan näitä päästörajoja sekä häiriötilojen eli ylijuoksutusten käyttömahdollisuutta ja edellytetään lisää varoaltaita.”

Ylijuoksutusten pitää jo nyt mahtua ravinteiden osalta puhdistamon vuotuisiin päästörajoihin.

MIINA RAUTIAINEN

»Vesiensuojelu ei mene kotimaisen ruuantuotannon edelle.«

VILLE NIINISTÖ

MTK: Peltojen kuivatus tärkeää

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK:n ympäristöjohtaja **Liisa Pietolan** mukaan tärkeimmät keinot maatalouden vesiensuojelussa ovat vesitalouden ja maan rakenteen hoito.

Hän korostaa peltomaiden kuivatusta, riittävää valunnan ohjausta ja tulvasuojelua.

”Peruskuivatushankkeet ovat keskeinen osa Itämeren hoitoa. Emme kaipaa peltojen ulkopuolelta vesiä huuhtomaan ravinteita.”

Pietola pitää vanhanaikaisena vallalla olevaa ajattelua, jonka mukaan lannoitteiden käytön vähentäminen pienentää maatalouden ravinnekuormaa.

Hän on huolissaan paikoitellen liian vähäisestä lannoituksesta ja sen vaikutuksesta satoon.

”Ravinteiden käytön vähentämisen tie on käyty loppuun. Aikoinaan oltiin oikealla tiellä, koska lannoitimme liikaa. Nyt on jo kauan aikaa oltu keskimäärin hyvässä tasossa”, hän sanoo.

”Nyt mennään toiseen ääripäähän ja ryöstöviljellään peltoja.”

Pietolan mukaan lannoitus pitää tehdä kasvien tarpeiden mukaan ja ajoittaa oikein.

”Luontoa ajatellaan liian yksioikoisesti. Tarvitaan lisää tutkijoiden ulostuloa”, hän sanoo.

Hän suhtautuu kriittisesti myös usein esitettyyn ajatukseen ravinteiden kierrätyksestä Itämeren pelastajana.

”Kierrätys ei sinänsä Itämerta pelasta, vaan se miten ravinteet annetaan ja miten ne päätyvät kasviin.”

MIINA RAUTIAINEN

KOMMENTTI

Itämeri-keskustelu on kuin meri itse

Vallitsevan tutkimustiedon valossa maatalouden ravinteet kuormittavat Itämerta eniten. Enemmistö tutkijoista ja päättäjistä tuntuu olevan siitä yksimielisiä.

Valitettavan usein tämä johtaa maatalouden ja maanviljelijöiden yksipuoliseen syyttelyyn.

Viime aikoina hämmennystä on aiheuttanut ympäristöministerin ja MTK:n välinen ristiriita.

Ympäristöministeri **Ville Niinistö** on moittinut MTK:ta ympäristötukien kohdentamisen vastustamisesta.

MTK:n ympäristöjohtaja **Liisa Pietolan** mukaan MTK on kannattanut ympäristötukien kohdentamista.

Lisäksi Pietola esittää, että maatalouden vaikutus Itämereen ei olekaan niin suuri kuin ajatellaan, vaan päätösten pohjana oleva tutkimustieto on virheellistä ja vajavaista.

On välillä vaikea tietää, mitä ja ketä uskoa. Itämeri-keskustelu on kuin meri itse.

Matalaa murtovettä, johon silloin tällöin purskahtaa ajatuksia selvittävä suolapulssi. Suurin osa ajasta kuluu sameassa vedessä ja välillä jopa levämassassa kahlaten.

Miten tällaisessa tilanteessa voidaan löytää yhteisiä ratkaisuja?

Syyttely ei johda mihinkään. Puolin ja toisin tarvitaan omista poteroista poistumista ja avointa keskustelua.

Ympäristöhallinnon täytyisi lopettaa syyttely ja tutustua maataloustuottajien arkeen ilman ennakkoasenteita.

Tuottajajärjestön taas pitäisi lopettaa ylenmääräinen oman pesän puolustelu ja esittää tutkimukseen perustuvia vaihtoehtoja.

On myös muistettava, että niin kauan kuin ruokaa tuotetaan, on sillä väistämättä vaikutuksia ympäristöön.

Se on vain hyväksyttävä.

MIINA RAUTIAINEN